

מעדני אשך

פרשת וישב - גליון תרכ"ח - שנה 22

שאלות והקידות בענייני פרשת השבוע

ד"ר ע"י סוכן "מעדני אשך" בית שמש

מי שאינו משלם ועד בית

האם מותר לפרסם בבנין את שמו שלא שלם?

הנה איתא בגמ' ברכות מ"ג ע"ב, ב"מ נ"ט ע"א, כתובות ס"ו ע"ב, סוטה י" ע"ב אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים, מנלן מתמר דמבואר בפרשתן ל"ח כ"ה היא מוצאת וגו' שלא רצתה להלבין את יהודה אע"ג שתישרף.

יש לחקור שכן שאינו משלם ועד בית האם מותר לתלות פתק בבנין כדי להלחיץ אותו שישלם אע"ג שיתבייש מזה או דילמא אין שום היתר לעשות דבר זה

הנה בחשוקי חמד כתובות מ"ט עמוד ב' נשאל האם מותר לפרסם בלוח המודעות שבחדר המדרגות, שמשפחה פלונית לא שילמה דמי ועד בית. ומסיק: שמעתי ממורי חמי מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל שלאחר שהתרו בשכן שאם לא ישלם יפרסמו את שמו בבנין מותר לפרסם שמו, ואין בזה משום הלבנת פנים, או משום לשון הרע.

וראיה: מהא דמבואר בגמ' כתובות מ"ט ע"ב דאדם שלא רצה לפרנס בניו הקטנים היו מכריזים עליו בשוק, העורב האכזרי זן בניו, ופלוני לא מפרנס את בניו, הרי שמותר לבייש אדם על שלא זן את בניו, כל שכן על דירר שעובר על גזל שנהנה ממה שמשקיעים ואינו משיב להם. ועוד **ראיה:** דמצינו שמותר לבית דין לתפוס ממון של הלוה ברחוב, ומסתבר דהתופס גורם להתקהלות של אנשים, ונגרם בושה ללוה ולא אסרו דבר זה.

האם מותר לחלל שבת כדי למנוע הלבנת פנים?

הנה במנחת שלמה ח"א סימן ז' העיר מאי טעמא לא יהיה מותר לחלל שבת כדי למנוע הלבנת פנים, דלכאורה הוא קל וחומר, ומה אם מותר לחלל שבת כדי להציל אדם ממיתה, כ"ש דשרי להציל מהלבנת פנים דחמור יותר משריפת ג' נפשות בכבשן האש, וגם ק"ו הוא מיהודה, שההלבנת פנים היתה רק לומר עליו שנתכוין לבוא על גויה פנויה, אשר רק בב"ד של חשמונאי גזרו על זה איסור, וכ"ש במי שרודף אחר חבירו לבזותו ולהלבין פניו ברבים בעלילות של שקרים וכזבים.

וכותב המנחת שלמה דלכאורה ל"ל דעובדא דתמר שאני, מפני שהיא עצמה גרמה לכן, בזה שעשתה מעשה להכשילו ולכן גרע טפי, אבל מפשטות דברי הגמ' והראשונים לא משמע הכי, וכיון שכן צ"ע הלא ברור הדבר, שאם היתה יכולה תמר להציל עצמה ממיתה ע"י חילול שבת, ודאי שהיתה חייבת לעשות כן, ואילו ע"י הלבנת פנים אמרינן דמוטב להפיל עצמה לכבשן האש, ואפ"ה מעולם לא שמענו שיהא מותר לחלל שבת להציל אדם מהלבנת פנים, עכ"פ מבואר הדבר שאסור לחלל שבת כדי למנוע הלבנת פנים, אלא שהטעם צ"ע.

ומתריך: דיש לחלק בין נזק הגוף, לנזק של צער ובושת, כל מה שהתירו לחלל שבת מפני פקוח נפש, הוא רק אם יש סכנה ממשית לגוף האדם, אבל אם אין סכנה לגופו של האדם, אלא לדבר אחר, אף שיתכן ועל ידי כך יגרם נזק לגוף, לא התירו לחלל שבת, ואולי אפשר לומר דפיקו"נ דוחה שבת מהפסוק וחי בהם, שהכוונה להצילו לחיים כפשוטו ולא שימות, ולא להצילו מבושה.

מדוע תיקנו להתפלל שמונה עשרה בלחש

והאם כשמתפלל ביחידות מותר להתפלל בקול?

איתא בגמ' סוטה ל"ב ע"מ ב' אמר רבי יוחנן בשם רשב"י מפני מה תקנו תפלה בלחש ופירש"י שיהא אדם אומר תפלתו בלחש כדאשכחן בחנה וקולה לא ישמע שלא לבייש את עוברי עבירה, שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה, ופירש"י המתודים בתפלתם על עבירות שביד.

יש להקשות: דהכא משמע דהטעם שצריך להתפלל בלחש כדי שלא לבייש את עוברי עבירה, וקשה דבגמ' ברכות כ"ד אמרינן טעמא אחרינא דאיתא התם המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה, ופרש"י שם כאילו אין הקדוש ברוך הוא שומע תפלת לחש, כך מקשה המהרש"א סוטה ל"ב ע"מ ב', וכן בעיון יעקב שם, וכן בבאר שבע שם, וכן בשו"ת תשובה מאהבה חלק א' סימן י"ג.

איכא כמה תרוצים

א.הא דאמרינן דהמשמיע קולו הרי זה מקטני אמנה, מיירי במגביה קולו ביותר, וכן נראה משמעות לשון רש"י ומגביה הרבה, בזה נראה כאלו ח"ו אין הקדוש ברוך הוא שומע תפלת לחש עד שהוצרך להתפלל בקול גדול, אבל אם מתפלל עד שישמע חברו, הויא אמינא דמותר והוא לאדם המדבר בקול אמצעי, ואשמעינן רשב"י דגם זה אסור דתקנו להתפלל בלחש שלא ישמע חברו שלא לבייש את עוברי עבירה, כך תירץ המהרש"א סוטה ל"ב ע"מ ב'.

ב. ודאי אם היו כולי עלמא משמיעין קולן בתפלתן לא הוה שייך ביה מקטני אמנה, אלא כיון דתקנו תפלת לחש משום עוברי עבירה, מאן דלא חש בהא ומשמיע קולו טפי משאר אינשי הרי זה מקטני אמנה, כך תירץ המהרש"א סוטה ל"ב ע"מ ב'.

ג. יש לחלק בין תפלה לבקשת צרכיו צריכין לטעם דהוא מקטני אמנה, אבל המתפלל ומתודה שימחול לו הקב"ה לא ירים קולו וכדי שלא לבייש עוברי עבירה, כך תירץ בעיון יעקב סוטה ל"ב ע"מ ב'.

ד. ע"פ מה דאיתא בגמ' סוטה ל"ב ע"ב דבע"ז לא חסה התורה עליו ולכסוף ולזיל כי היכי דנכפר ליה, וא"כ קאמר שפיר המגביה קולו בתפלתו בודאי לב יודע מרת נפשו, שיש בו שמץ של עבודה זרה לכן קאמר שהוא מקטני אמנה להכי מתפלל בקול רם כי היכי דנכסף, כך תירץ העיון יעקב בשם גיסו הגאון רבי אליהו שפירא זצ"ל.

ובספר באר שבע סוטה ל"ב העיר דלטעם שתיקנו תפילה בלחש כדי שלא לבייש עוברי עבירה, א"כ כשמתפלל ביחידות יהא מותר להתפלל בקול רם דהרי אף אחד אינו שומע.

מעדני אשר: בהלכה משמע דביחיד גם לא הותר להגביה קולו דאיתא בש"ע אור"ח סימן ק"א לא יתפלל בלבו לבד, אלא מחתך הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש, ולא ישמיע קולו, ואם אינו יכול לכוין בלחש, מותר להגביה קולו, וה"מ בינו לבין עצמו, אבל בצבור, אסור, דאתי למטרד צבורא, ואם משמיע קולו בביתו כשמתפלל, כדי שילמדו ממנו בני ביתו, מותר, משמע רק כאינו יכול לכוין או שרוצה ללמד בני ביתו מותר.

ובשו"ת שיח יצחק סימן מ"ז העיר דלטעם שלא לבייש עוברי עבירה א"כ בשבת וי"ט היה להתיר להתפלל בקול, ועיין אמרי אש אור"ח סי"ג ועיין רמ"א סי' ק"א סע"א ומזה קצת ראייה למהר"ם מינץ מובא בגמ"א רפ"ח ס"ק י"א שאף בשבת יכול לומר חרטות עונות.

גליון זה נודב ע"י ידידנו הגאון רבי שניאור זלמן שוורץ שליט"א לוס אנגלס לעילוי נשמת אמו האשה הצדקנית מרת סלבה בת שניאור זלמן ז"ל נפטרה כ' כסליו תשמ"א ת.נ.צ.ב.ה	גליון זה נודב ע"י ידידנו מגדולי תומכי התורה בדורנו בונה ומקים עולמות של תורה ותפילה ברחבי תבל הרבני הנגיד הנכבד רבי יחיאל מיכל ראזנבערג שליט"א מונטריאל לעילוי נשמת אביו הרבני החסיד רוף צדקה וחסד עמד לימין צדיק מרן הדברי יציב זי"ע בכל מפעלות הקודש הרבני המפואר הרב אברהם ישי ראזנבערג בן הרב יחיאל מיכל ז"ל מזקני וחשובי חסידי צאנז נ.ל.ב.ע. כ"א כסליו תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה

האם יש ענין לעשות יו"ט ביום הלידה?

בפרשתן מ' כ' ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה ויעש משתה לכל עבדיו

יש לחקור האם יש ענין לעשות יו"ט ביום ההולדת

הנה בבן איש חי פרשת ראה אות י"ז כתב יש נוהגים לעשות את יום הלידה ליו"ט בכל שנה, וסימן יפה הוא וכן נוהגים בביתנו, **ושמעתי שיש נוהגים לעשות סעודה ביום שנכנס בו בבריתו של אברהם אבינו בכל שנה ושנה ומנהג יפה הוא מאד, אך לא נהגנו בזה.**

ובחנתם סופר תורת משה פרשת וירא כתב שאברהם היה עושה סעודה בכל שנה ביום המילה.

הנה בדברי תורה להרה"ק ממונקשט אות פ"ד כתב דלא מצאנו אצל רבותינו שיעשו סעודה ביום ההולדת ואפשר שהטעם דבענות קדשם סברו דאין ראוי לעשות את יום ההולדת ליום טוב, משום דנוח לו לאדם שלא נברא משנברא.

וכן בשו"ת דברי יציב ליקוטים והשמטות סימן ס"ד כתב וז"ל אצל אבונה"ק ז"ע לא ראינו שחגגו יום הלידה באיזה שמחה, ובפשטות הטעם דנוח לו לאדם שלא נברא משנברא.

ויש שכתבו שכיון שלא מצינו ענין זה של סעודת יום הולדת רק אצל פרעה כמו דמבואר בפרשתן לא עושים סעודה באותו יום.

ויש מקומות שנהגו לעשות יו"ט אותו יום בפרט בחב"ד וכן ברוזין.

והרה"ק רבי מרדכי שלום מסאדיגורא זצ"ל מובא בגליון מסילות בטאון חסידי סדיגורא כסליו תשמ"ז כתב ונראה שאם התורה מספרת לנו עובדה זו ביום הולדת פרעה מוכח שכן ראוי לעשות גם למלכי ישראל ומאן מלכי רבנן ואין לומר שאין ללמוד ממעשיו של פרעה הרשע, כי הלא חז"ל למדו הא דאין מערבין שמחה בשמחה ממה שאמר לבן הרשע ליעקב אבינו מלא שבוע זאת בראשית כ"ט כ"ז ומקורו בירושלמי מועד קטן פרק א' הלכה ז' נמצינו למידים שכל מה שכתוב בתורה הקדושה אפילו כשמדובר מאומות הגוים שמוכיחין מזה מנהגי ישראל.

ובשו"ת גנזי יוסף סימן ד' ס"ק ב' מביא איש אנשי מעשה דמהדרים בכל שנה ביום הולדת לברך על פרי חדש

והנה בספר נפש חיה אור"ח סימן תק"פ הביא בשם מדרש שיש מזל טוב לאדם ביום ההולדת שלו, וכן משמע מהגמ' מגילה י"ג ע"ב

ולגבי לעשות סעודה כמגיע לגיל הששים יש מקור בגמ' דאיתא בגמ' מועד קטן כ"ח ע"ג א' רב יוסף, כי הוה בר שיתין עבד להו יומא טבא לרבנן. אמר נפקי לי מכרת.

ובלקט יושר חלק ב' יורה דעה עמוד מ' ענין א מביא שביום ההולדת השישים היה עושה התרומת הדשן עינים כדי לפטרו מסעודת שנת השישים וכן היה נוהג האמרי אמת לקרוא לכל בניו וחתניו כשנעשה שישים ועשה סעודה, **ובבן איש חי** היה אומר שצריך לברך שהחינו.

ולגבי גיל שבעים כתב בשו"ת חות יאיר סימן ע' לברך בשם ומלכות שהחינו, אבל החתם סופר בהגהות אור"ח סימן רכ"ה חולק שמותר לעשות רק בלא שם ומלכות.

אבל שיושב שבעה האם יש לו חיוב ומצוה לנחם אבילים?

בפרשתן ל"ז ל"ה **ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו**

יש לחקור האם אביל יש לו נמי את המצוה של ניחום אבילים או דילמא מי שיושב שבעה אין לו מצוה של ניחום אבילים

הנה מכאן יש לכאורה ראייה שיש להם גם חיוב לנחם, שהרי בניו ובנותיו קמו לנחמו, חזינן שגם לאביל יש חיוב.

אבל אין ראייה מכאן משום כמה טעמים:

א.הרי הם לא היו אבילים בכלל שהרי הם ידעו שהוא עדיין בחיים רק עשו חרם שלא לספר.

ב.ע"פ מה שכתב האור החיים הקדוש בפרשתן שלא הזכיר כאן מה שניחמו אותו בניו, וביאר שם שכונת הכתוב הוא שכשראו בניו כל כך אבילות ושק במותניו ימים רבים, אמרו זה יעשה אדם שמת לו בנו יחידו, או אפילו לא יחידו, אם יהיו לו בנים מועטים, יקפיד על חסרון מהמועט, לזה התחכמו לעשות דבר שבאמצעותו יתנחם מעצמו, והוא שנתקבצו כל בניו, אחד עשר בנים ואחד עשר בנות ובניהם ובנותיהם רבים, והלכו ונתנו כולם אצלו ותהיה זאת נחמתם, כי מי שיש לו כל כך בנים ובנות, אין ראוי לו להצטער כל כך על בן קטן אם נעדר מן הבנים.

וכעין זה פירש בספר זאת מנוחתי לחננו של בעל התלמוד דוד והוסיף שם ש'עמדו' לנחמו, ולא ישוב, כדי שיראה את כולם וזבה יתנחם, לפי הנ"ל אתי שפיר שבאמת לא ניחמו רק שיראה שיש הרבה ילדים ירגע.

יש להביא ראייה שאין יכולים לנחם: מהא דאיתא בגמ' כתובות ח' ע"מ א' א"ר חנמן אמר רב ברכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין ברכת אבילים בעשרה ואין אבילים מן המנין, וברש"י מגילה כ"ג ע"ב ובשיטת"ק כאן ביארו הטעם לחלק בין חתנים לאבילים, דאבילים הם מתנחמים ולא מנחמים, ועל כן לא שייך שיצטרפו הם לעשרה דצריך ל' מנחמים, ולכן אין אבילים מן המנין לגבי ברכה זו, חזינן להדיא דאין האבילים מנחמים.

ויש גמ' ירושלמי מגילה ד' חלק ד' **דמשמע להדיא:** דאבל אינו מנחם אחרים.

איך יכול להיות שהשבטים הקדושים אחרי שזרקו את אחיהם לבור ישובו לאכול?

בפרשתן ל"ז כ"ה **וישובו לאכל לחם.**

הנה באגרא דכלה בפרשתן הקשה לזר יחשב לצדיקים עמודי עולם כמוהם, איך יערב להם לאכול בעת אשר הבן יקיר מתמרמר וצועק ובוכה מתוך הבור, ואפילו הרוגי בית דין שהבית דין המיתוהו בדין תורה נצטוו שלא לאכול על הדם.

ומתרג': הכתוב מספר בה רוב צדקתם, דהם בעצמם תמהו על הדבר איך יש להם אבירות לב עליו כל כך ולא נתפעלו מצעקתו ותחנוניו ואינם חוששים לצרת אביהם והכל כמישור לפניהם, וחשבו דלמא הם בכעס מחמת הרעבון, כנודע הדבר כשהאדם רעב הוא כמכס, וכשמסעד לבו, לבו שמח ומרחם ביותר ואינו מתאכזר כל כך כמד"א ונשבע לחם ונהיה טובים ירמיה מ"ד י"ז וכמד"א ויאכל בעז וישת וייטב לבו הו"ג ז' וכן קבלנו ממרן הקדוש מהרמ"מ ז"ל מ"כ ברימנאב שבבוא האדם מהדרך יראה שלא לבא לביתו ברעבונו, בכדי שלא יתכעס על אנשי ביתו, כל זה גם הם חשבו למשפט דלמא אכזריותם וכעסם הוא מחמת שאינם בטוב לב מחמת הרעבון, על כן וישבו לאכל לחם לנסיון דילמא אחר שייטיבו לבם תשכך כעסם מעליו.

ובספורנו כתב שלא היה כל זה בעיניהם תקלה או מכשול שימנעם מלקבוע סעודתם כמו שהיה ראוי לצדיקים כמותם כשאינרעה תקלה על ידם וזה קרה להם מפני שחשבו את יוסף לרודף שכל הקודם להרגו זכה כשאין דרך להציל הנרדף בזולת זה, ועיין בנועם אלימלך בפרשתן מה שתירץ בזה

איך סמכו השבטים להרוג את יוסף ולעשות תשובה

הרי האומר אחטא ואשוב לא מהני תשובה?

בפרשתן ל"ז כ"ו **ועתה לכי ונהרגהו**

הנה באור החיים הקדוש כתב **חידוש גדול:** וז"ל אולי שרמזו בדבריהם שיעשו תשובה לבסוף, ואין לך דבר שעומד בפני התשובה, והוא אומר "ועתה" ואמר ז"ל ב"ר פ' כ"א ואין ועתה אלא תשובה, וזה דרך דרש.

יש להקשות: הרי קימ"ל יומא פ"ה ע"ב מ' האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה, א"כ האיך יתכן שהשבטים סמכו על זה, כן מקשה בספר אבות הרא"ש להג"ר רחמים בן הגר"ח פלאג"ז על אבות דרבי נתן חלק ג' ע"מ ג' כ"ט.

ומתרג': דאולי סבירא ליה לאור החיים הקדוש, דהא דלא מהני תשובה באומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב, הני מילי ביחיד, אבל בציבור שחטאו על מנת לשוב מהני תשובה אפילו ככהאי גוונא, והשבטים היו עשרה, לכן סמכו שמהני תשובה על זה, ואפשר שרמזו כן להורות תשובה לרבים אפילו באופן זה.

נראה לתרץ בעוד כמה אופנים:

א.ע"פ מה שכתב בספר תוספת יום הכיפורים יומא פ"ה עמוד ב' דאפילו דשנה בחטא וגם סמך על התשובה באומר אחטא ואשוב, כל עונש שלו הוא דאין מספיקין בידו לעשות כלומר דאין עוזרין אותו לשוב, אבל אם הוא השתדל לשוב תשובה מועלת לו, לפי הנ"ל אתי שפיר דעבירי האור החיים הקדוש שהם התכוונו לשוב מעצמם.

ב.ע"פ מה שקשה בחנוכת התורה ליקוטים על תהילים צריך טעם על הא דאיתא במשנה יומא פ"ה ע"ב מ' האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, למה אם אומר פעם אחת כן מספיקין בידו לעשות תשובה, ומתרג' דהנה ידוע דתשובה היא אחת מהתרי"ג מצות כדאיתא ברמב"ם, וכן כתב הרמב"ן בפרשת נצבים כי המצוה הזאת קאי על הפסוק דלעיל ושבת עד ה' אלהיך עיני שם, והנה כל אדם צריך לקיים התרי"ג מצות, אם כן צריך לעשות עבירה לשמה כדי לקיים גם מצות תשובה, לזה אמר האומר אחטא ואשוב פעם אחת מספיקים בידו לעשות תשובה כי כוונתו היה כדי לקיים מצות תשובה כזכר לעיל, אבל האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב שני פעמים אז אין מספיקים בידו לעשות תשובה כי לא היה צריך לכל זאת.

ולפי זה מפרש באופן נפלא: הפסוק קהלת ז' כ' **"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"** כי אדם שהוא צדיק ומקיים כל המצות על כרחו צריך לחטוא כדי לקיים גם כן מצות תשובה, והנה כל זה הוא רק אם הוא צדיק גמור שמקיים כל המצות אזי יש לו רשות לעשות עבירה לשמה כדי לקיים גם מצות תשובה, אבל אם אינו מקיים כל המצות זה אין לו תירוץ.

וזוה מבאר באופן נפלא: הפסוק תהילים ק"ט ו' **"אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך"** דהנה גבי דוד המלך עליו השלום אמרו חכמינו ע"ז ה' לא היה דוד ראוי לאותו מעשה אלא להורות תשובה, משום הכי אמר דוד המלך עליו השלום אז לא אבוש בהאי תירוצא להורות תשובה רק בהביטי אל כל מצותיך דייקא שאקיים כל המצות. **וכן בעיון יעקב** יומא פ"ה ע"מ ב' כותב וז"ל בשם גדול אחד שמעתי דפעם ראשון שאומר אחטא ואשוב היתי אומר שרוצה לקיים מצות עשה דתשובה שהוא אחד מתרי"ג מצוות אבל פעם ב' אין לו תירוץ, לפי הנ"ל אפשר ליישב איך מהני תשובה לשבטים אף שזה היה אחטא ואשוב, מעדני אשר.

חשוב כהלכה

מדור זה נדבג ונערך ע"י ידידו ר' מרדכי ויסקינד הגר שליט"א - מנהגן

חשיב כהלכה שינון וידיעת ההלכה | כל ההלכות הם משו"מ ומשנה ברורה

מדור ידיעת ההלכה עם תשובות

שקית פח אשפה, טלטולה ופינוייה מהבית, חידוד. בבית משפ' גרין ובבית משפ' באום התמלאו שקיות האשפה לביל שבת, הגב' גרין והגב' באום לקחו כל אחת דבר של היתר, שחשוב יותר משקית האשפה, הניחו אותו עליה וטלטלו אותם ביחד למקום שרצו. לגב' באום מותר לעשות זאת ולגב' גרין אסור. מדוע? (אותן שקיות, אותה תכולה, לא היה ריח רע, אותו צורך פינוי).

תשובה

י"ל שלגברת באום מותר לטלטל כיון שאצל גברת באום היו שם שאריות מאכלים שראויות לאכילה עבורה, משא"כ אצל גברת וידר אסור לטלטל כי זה אינו חשוב בעבורה ולכן יש לה איסור לטלטל.

שימוש בשמן שנותר מהדלקת הנרות, חידה. גב' כהן וגב' לוי, שתי שכנות המדליקות נרות שבת בשמן זית זך. איך יתכן מקרה שבליל שבת לאחר שכבו הנרות (זמן רב אחרי צאת הכוכבים), יהיה מותר לגב' לוי להשתמש בשמן שנותר לצורך סלט הירקות שהכינה ולגב' כהן יהיה אסור. שתיהן לא עשו כל תנאי והן משתמשות באותו שמן.

תשובה

י"ל שלגברת לוי זה היה שמן משבת שעברה שדלק לביל שבת ונשאיר שבכה"ג מותר להשתמש כמבואר במ"א סי' קנד סק"ב, משא"כ לגברת לוי זה היה מאותו שבת ומיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא.

טלטול מוקצה. שלומי אכל בשבת קלמנטינה מקולפת בחדרו. לאחר שסיים לאוכל נשארו גרעיני הקלמנטינה בידו. בהנחה שיש לשלומי פח קטן בחדרו, האם מותר לו ללכת עם הגרעינים למטבח ולזורקם שם לפח?

תשובה

בסי' שכא מבואר שזורק הגרעינים בידו יתכף הצלחת, שכן דרך אכילתם, אך לא לטלטלם שכן כבר זה אינו דרך אכילתם ובחזו"א סי' נד סק"ה מבואר שמוטב לפתוח את הפרי באופן שהגלעין יפול ממנו וכמבואר בשש"כ פ"ג סי"ח.

שקית חלב לאשפה. בבית משפ' דויטש נגמר החלב בשקית החלב שהייתה בתוך מיכל הפלסטיק המיוחד לה. הגב' דויטש לקחה בידה את השקית הריקה, וזרקה אותה לפח ושמה במיכל שקית חלב חדשה. המותר לה לעשות זאת?

תשובה

בפסקי תשובות סי' שח הערה 237 הביא משו"מ מגדנות אליהו שאין להוציא בשבת שקית חלב ריקה אלא ע"י נעור, וישתדל לנערה ישר לפח האשפה למען לא יצטרך לטלטלה שוב מדין גרף של רעי, כי אין עושין גרף של רעי לכתחילה, וכ"כ בשמירת שבת כהלכתה פ"ט הערה יב. אמנם אם משאיר מעט מאוד חלב בכה"ג מותר לה להוציא את שקית החלב ולזורק אותה לפח.

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי ששלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכויו בהגרלה.
3. כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה יידבקו ותשובותיו, ויקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
5. שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com. נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמ"כ שם מלא, כולל ישיבה. ועיר וטלפון וכמ"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. [לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 - 9:00 בלבד]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. -יש עדיפות לשלוח התשובות מוקדם במייל כי כך זה יכנס בעזה"י לספר שיצא לאור בעתיד בל"ב.

איך קבע יעקב שיוסף מת משום שהכיר את בגדיו הרי קימ"ל דאין קובעין על אדם שמת ע"פ בגדיו?

בפרשתו ל"ז ו"ג ויכירה ויאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו טרף יוסף יש להקשות: איך קבע יעקב שבנו מת ע"פ בגדיו, הרי איתא במשנה יבמות ק"כ ע"א אין מעידין על אדם שמת אלא על פרוצו פנים, ולא מעידין עליו שמת ע"פ סימניו של בגדיו, ובגמ' מבואר הטעם דעל כן לא מהני הסימניו שבכליו משום דחיישינן לשאלה, א"כ איך סמך יעקב שמת בנו ע"פ הכתונת, כך מקשה בשו"ת צמח צדק אה"ע סימן נ"ט, וכן בשו"ת נשאל דוד אה"ע סימן ה', וכן בישמי משנה בפרשתו, וכן בחדושי הרי"ם בפרשתו, וכן בשו"ת עצי חיים סימן י"א, וכן בלקוטי יהודה בפרשתו, וכן במלא העומר בפרשתו, וכן בספר בידן יצחק בפרשתו.

מעדני אשר: ואע"פ שכאן לא התיר איזה איסור ע"פ סימן זה, מ"מ אין זה ראייה ואיך קבע שיוסף מת.

איכא כמה תרומים

א. ע"פ מה שהביא בבאר היטב אה"ע סימן י"ז ס"ק י"א בשם שו"ת מהראנ"ח חלק א' סימן ע"ה דאם אין מנהג המקום ללבוש אותו מלבוש אלא הוא, לא חיישינן לשאלה, לפי הנ"ל אתי שפיר דכתונת הפסים רק יוסף הלך ולא היה מנהג המקום כן לא חיישינן לשאלה, לכן שפיר סמך על בגדיו, כך תירץ בשו"ת עצי חיים סימן י"א, וכן בספר תורת גבראל, וכן בספר תורת אהרן בפרשתו.

ב. ע"פ מה דאיתא במדרש בפרשתו דהכתונת פסים היה בגדי כהונה, עיין כלי יקר בטעם הדבר מדוע היה צריך יוסף לבגדי כהונה וכי היה כהן ע"ש א"כ זה אינו דרך להשאל כדי שלא יהא ערום במצוות לפי הנ"ל אתי שפיר, כך תירץ במלא העומר.

ג. דווקא כשמכיר את הבגד ע"פ סימניו לא סמכין על זה, דחיישינן תרי חששות דילמא אתרמי הסימן וכן דילמא שאל את הבגד לאחרים, אבל כשמכיר את הבגד בטביעות עין לא חיישינן לשאלה וסמכין על סימן של הבגד, לפי הנ"ל אתי שפיר דיעקב הכיר את הבגד ע"פ טביעות עין, לכן סמך על סמך הבגד, כך תירץ בישמי משנה בפרשתו, ועיין בשו"ת עצי חיים סימן י"א מה שדן באריכות דבריו.

ד. מה שהאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו, ודאי אין זה הכרה מדאורייתא מחזקינן ליה כן, אלא שהוא על דרך דברה תורה כלשון בני אדם, דבני אדם מחזקינן כן אע"פ שמדינא אין זה עדות המספיק, ויש הכרח לזה דאף למ"ד דלא חיישינן לשאלה, וגם שיש לומר דכתונת פסים הוי מידי דלא מושלי מ"מ היינו דווקא אם מצאו מת מלובש בכתונת הנ"ל י"ל דהוי הכרה, משא"כ כשמצאו הכתונת לבד אף שהטבילוהו בדם י"ל שאינו שלו, אלא בעל כרחך דהכוונה שאנשים מחזינן כן אע"פ שמדינא אין זה מספיק, כך תירץ בשו"ת צמח צדק לובאוויש אבן העזר סימן נ"ט.

ה. נראה לתרץ לפי מה שכתב בשו"ת יעקב חלק א' סימן ק"ג מובא בפתחי

תשובה יור"ד סימן ע"ה ס"ק ג' דבכהאי גוונא דהוא רווק חלק חשש עגונות או אשת איש מתאבלים עליו כשיש סימן בבגדיו דכל הטעם דאין מתאבלים הוא רק שמא יתירו את אשתו על סמך האבילות, עיין רמ"א אה"ע סימן י"ז ס"ק ה' ולפי זה אתי שפיר דיוסף דלא היה נשוי שפיר מתאבלין עליו, וממעשה דיעקב אבינו ראייה להשבות יעקב, אולם בחתם סופר יור"ד סימן שד"מ כתב בשם ספר עזרת נשים שלא יתאבל אפילו על רווק משום גזירה לגזירה, ולפי החתם סופר נאמר שלא התאבל, רק הצטער, דהרי אסור להתאבל על המת יותר מדאי, כך תירץ הגאון רבי ישראל שורוק שליט"א רב קהילת צאנז ביתר עלית גבעה א'

איך ניוזק יוסף כשהלך בשליחות אביו לראות שלום אחיו הרי שלוחי מצוה אינם ניוזקים?

בפרשתו ל"ז כ"ה וימכרו את יוסף לישמעאלים וגו' יש להקשות: איך הגיע היזק ליוסף שמכרו אותו, הא הלך בשליחות אביו לראות את שלום אחיו, א"כ הויה שליח מצוה של כיבוד אב, וקימ"ל במ" פסחים ח' ע"ב דשלוחי מצוה אינם ניוזקים, כך הקשה האור החיים הקדוש בפרשתו, וכן בפנים פיות בד"ה ועתה לנו ונהרגוהו בא"ד, וכן השואל משיב בספרו דברי שאול מהזורא תנינא בד"ה נסעו מזה, וכן בישמי משנה בפרשתו בד"ה כי ארד אל בני, וכן בספר פנינים יקרים.

איכא כמה תרומים

א. יש לומר נזק שתכליתו הטבה ומעלה גדולה אינו חשוב נזק, לכן כאן שהיה התכלית שהוא יהא המלך של מצרים ובאופן זה יהא הגאולה לא חשיב נזק כך תירץ האור החיים הקדוש.

ב. יעקב אבינו דקדק בדבריו בשליחותו, הלא אחיך רועים בשכם לכה ואשלח עליהם, הרי גילה דעתו בפירושו כי שליחותו הוא לשכם, וכשהלך יוסף ולא מצאם בשכם והלך לחזור אחריהם במקום אחר הרי הוא שליח עצמו, כי אביו לא שלחו למקום אחר ואין כאן שליחות מצוה אשר על כן היה מה שהיה, כך תירץ באור החיים הקדוש.

מעדני אשר: ואף למ"ד פסחים ח' ע"ב שלוחי מצוה אינם ניוזקים אף בחזירתו, לא קשה דווקא לחזור ממקום שנשלח, משא"כ כשהולך למקום שלא שלחו אותו אינו מגין.

ג. כיון דאחי יוסף שנאו אותו הויה שכיח היזיקא, ובשכיח היזיקא אמרינן בגמ' דאף שלוחי מצוה ניוזקין, מעדני אשר, ועיין באור החיים הקדוש שכתב שיעקב אבינו ששלח סבירא שאף בשכיח היזיקא אמרינן שלוחי מצוה אינן ניוזקין, ועיין בערוך לנו ובמות ס"ה שהביא ראייה שיש מ"ד דסבירא ליה שאף בשכיח היזיקא אמרינן שלוחי מצוה אינם ניוזקים, ועיין בהגהות אורח מישור נזיר ס"ו.

ד. כיון דאמרינן בגמ' מגילה ט"ז ע"ב גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב, א"כ יוסף שלמד עם יעקב, א"כ מצות תלמוד תורה יותר גדול ואסור לו לבטלה אף באופן של כיבוד אב, לכן לא מהני שיהא בכלל שלוחי מצוה אינם ניוזקים לכן הגיע ההיזק עליו, כך תירץ הישמי משנה בפרשתו.

ה. ע"פ מה שכתבו הפוסקים בריבי יוסף אה"ע סימן ט', וכן בשו"ת תורת חסד אה"ע סימן ה' סימן ג', ברכתה מה אמר ר"ד ס"ק א' דדווקא במצוה חיובית אמרינן שלוחי מצוה אינן ניוזקין, אבל במצוה קיומית אין אמרינן שלוחי מצוה אינן ניוזקין, לפי הנ"ל א"ש דכיבוד אב ואם לא היה יוסף מצוה, לכן לא היה שייך בזה שלוחי מצוה אינן ניוזקין, מעדני אשר, ובענין אם בן נח מצווה במצוות כיבוד אב ואם יש אריכות גדולה ע"פ לשיטת שאינו מצוה א"ש תרוץ הנ"ל.

